

Deklaracija 19. Vrha slovenskega gospodarstva

**NE ČAKAJMO POMLADI,
NE ČAKAJ NA MAJ.**

DEKLARACIJA 19. VRHA SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Brdo pri Kranju, 27. november 2024

Ključni temelji suverenosti vsake države – tudi Slovenije – so obrambna, energetska, prehranska, kibernetika in surovinsko-materialna varnost. Te so temelj gospodarske varnosti in ekonomske suverenosti. Brez neodvisnosti in obvladovanja lastnih virov izgublamo svojo suverenost. To je še posebej pomembno v času pomembnih geopolitičnih sprememb v svetu, v katerem poleg vojn v neposredni bližini in nevarnosti njihove razširitve narašča gospodarski protekcionizem. Omejevanje trgovine s surovinami in materiali, energijo in prehranskimi proizvodi ali grožnje kibernetičnih napadov vse pogosteje postajajo orodje za doseganje strateških ciljev velesil. Takšna je naša nova realnost. Evropska unija in države članice prepoznajo nujnost ukrepanja na vseh področjih, ki prispevajo h gospodarski varnosti, produktivnosti, inovacijam in konkurenčnosti EU. Nujnost ukrepanja poudarjajo tako poročili Enrica Lette o enotnem trgu EU »[Much more than a market](#)« (april 2024) in Maria Draghija o konkurenčnosti evropskega gospodarstva »[The future of European Competitiveness](#)« (september 2024) kot tudi [skupna izjava voditeljev vlad in držav EU iz Budimpešte](#) (november 2024).

Oblikovali smo nabor nujnih ukrepov za zagotovitev stabilnega razvojnega in konkurenčnega poslovnega okolja ter energetske, prehranske in kibernetične varnosti.

Pozivamo Vlado RS in Državni zbor RS, da sprejmejo predlagane ukrepe s ciljem povečanja samozadostnosti in neodvisnosti na ključnih področjih življenja in dela ljudi, gospodarstva in države.

STABILNO RAZVOJNO IN KONKURENČNO POSLOVNO OKOLJE

1) Zagotoviti konkurenčno davčno okolje, debirokratizacijo in pripraviti 10-letno strategijo industrijske in tehnološke politike Slovenije

Mednarodne institucije opozarjajo na zaskrbljujoč trend padanja konkurenčnosti Slovenije. Po analizah švicarskega Inštituta za razvoj menedžmenta (IMD)¹ je Slovenija na področju konkurenčnosti v zadnjih dveh letih padla za osem mest in pristala na 46. mestu med 67 državami. Tudi Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) v svojem poročilu² opozarja na nizko rast produktivnosti. Po obsegu tujih investicij je Slovenija praktično na repu – na 57. mestu izmed 67 držav. Zadal si cilj, da na področju digitalizacije do leta 2030 dosežemo 5. mesto – po ocenah GZS smo v skladu z letnim [Poročilom digitalnega desetletja za leto 2024](#) (prej DESI) v zadnjih dveh letih z 11. padli na 17. mesto.

V Sloveniji zadnjih 27 mesecev beležimo negativne poslovne tendence industrijske proizvodnje v predelovalnih dejavnostih³, podjetja v več panogah zaznavajo zmanjševanje povpraševanja naročil, krči se proizvodnja. Zaskrbljujoč je tudi negativni javni in politični diskurz ter dodatna finančna in administrativna bremena za gospodarstvo, predvsem za industrijo.

GZS skupaj z drugimi gospodarskimi organizacijami zadnji dve leti opozarja na nujnost razbremenitve plač zaposlenih in drugih prispevkov podjetij ter debirokratizacijo poslovanja s ciljem zmanjšanja nepotrebnih administrativnih bremen ter pospešitve vodenja postopkov in odločanja organov javne uprave. Poleg tega poudarja nujnost vlaganj v zaposlene s ciljem zadrževanja in privabljanja visoko usposobljenih kadrov ter drugih kadrov na področjih, ki jih v Sloveniji primanjkuje.

GZS poziva Vlado RS, da zagotovi **stabilno razvojno in konkurenčno poslovno okolje, pri čemer naj v 2025 prioritarno ukrepa na naslednjih področjih:**

- a) **Celoviteje naj prenovi področje davkov in prispevkov.** Na področju prispevkov pričakujemo, da vlada **zaustavi trend njihovega povečevanja**, saj bo Slovenija z začetkom učinkovanja dodatne prispevne

¹ <https://www.imd.org/entity-profile/slovenia-wcr/> in <https://www.spiritslovenia.si/sporocilo/849>

² https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-slovenia-2024_bc4a107b-en.html

³ **Proizvodno-predelovalne dejavnosti** zaposlujejo več kot 200.000 oseb v skoraj 20.000 podjetjih ter k dodani vrednosti gospodarstva prispevajo skoraj 25 odstotkov.

stopnje za dolgotrajno oskrbo (1. 7. 2025) postala rekorderka znotraj OECD po obremenitvi stroškov dela s prispevki, merjeno v BDP. Na področju davkov naj vlada **izvede vsaj t. i. mini davčno reformo**, ki bo vključevala razvojno kapico, spodbude pri nagrajevanju zaposlenih ter spodbude rasti inovativnih in hitro-rastočih podjetij, razbremenitve pri dohodnini v letih, ko se uvaja nov socialni prispevek, davčne olajšave in spremembe pri prostovoljnem pokojninskem varčevanju, uvedbo davka na nepremičnine, znižanje obdavčitve kapitalskih dobičkov in dividend ter postopno znižanje stopnje davka od dohodkov pravnih oseb. Mini davčno reformo je GZS že predstavila Ministrstvu za finance. Podrobnejša vsebina predlogov je objavljena na [spletnem mestu GZS](#).

- b) Pri implementaciji evropskih direktiv s področij a) skrbnega pregleda podjetij na področju trajnosti (CS3D), b) produktne odgovornosti podjetij (PLD) in c) skupnih pravil za spodbujanje popravila blaga (t. i. »right to repair«) naj zagotovi, da slovenski zakonodajalec **ne bo določil dodatnih oz. strožjih obveznosti, kot veljajo v skladu z minimalnimi standardi direktiv** in naj na ta način ohrani čim večjo primerljivost (konkurenčnost) slovenskih podjetij na notranjem trgu EU in širše.
- c) Dopolni naj Zakon o gospodarskih družbah z novimi pravili o »**vitki delniški družbi**« s ciljem zagotoviti ustrezno pravno organizacijsko obliko za zagonska (»startup«) in hitro rastoča (»scaleup«) podjetja.
- d) Na ravni države naj vlada izvede **sistematičen popis administrativnih ovir za gospodarstvo in po resornih ministrstvih postavi merljive cilje znižanja** administrativnih ovir za podjetja, vključno z uvedbo metodologije merjenja stroškov administrativnih bremen za podjetja.
- e) Vzpostavi učinkovit **sistem za zagotavljanje kakovostnih predpisov, temelječih na dejstvih in z vključevanjem javnosti v oblikovanje javnih politik** skozi: opredelitev novega procesa eno- in štiriletnega načrtovanja dela vlade z opredelitvijo ciljev in sledenje njihovega doseganja, opredelitev neodvisne institucije nadzora priprave predpisov, preoblikovanje resolucije o normativni dejavnosti v zakon, zgodnejše in doslednejše vključevanje zainteresiranih javnosti v pripravo predpisov ter uvedbo usposabljanja v zvezi s pripravo predpisov za boljšo zakonodajo.
- f) V 2025 naj pripravi in sprejme **ново 10-letno strategijo industrijske in tehnološke politike Slovenije do leta 2035** z namenom oblikovanja ključnih strateških usmeritev prihodnjega razvoja slovenskega gospodarstva glede na nove geopolitične in gospodarske razmere v EU in svetu.

V novih strateških usmeritvah bi morali opredeliti ključne proizvodne in storitvene sektorje, v katerih ima slovensko gospodarstvo prebojno razvojno priložnost s ciljem povečanja produktivnosti, konkurenčnosti in dodane vrednosti. Pri tem je treba upoštevati srednje in dolgoročne gospodarske trende ter zmogljivosti, prednosti in slabosti slovenskega gospodarstva. Opredeljena strategija mora vključevati ključne izvedbene aktivnosti, ukrepe, finančna sredstva, časovnico izvajanja in odgovorne institucije za zagotovitev ustreznega poslovnega in podpornega okolja države z namenom učinkovite izvedbe nove industrijske in tehnološke politike Slovenije tudi v praksi.

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport že pripravlja [Akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva](#). Osnutek akcijskega načrta je lahko dobra osnova za pripravo celostne strategije prihodnjega razvoja industrijske in tehnološke politike. Zato GZS poziva Vlado RS k intenziviranju **priprave in sprejema zadevnega akcijskega načrta v smeri celovite 10-letne industrijske in tehnološke politike Slovenije do leta 2035**.

ENERGETSKA VARNOST

Energetska samooskrba je eden od stebrov suverenosti vsake države, stabilna oskrba in infrastruktura pa je zato ključnega narodnogospodarskega pomena. Energetsko varnost z odloženimi, nepremišljenimi in kratkoročnimi odločitvami ter neupoštevanjem stroke slabimo. Zato moramo odločitve sprejemati z dolgoročnim strateškim pristopom.

2) Zagotoviti samooskrbo z električno energijo in konkurenčne cene za gospodarstvo

Slovenija je uvozno odvisna od večine energentov (zemeljski plin, naftni derivati ipd.). Po podatkih SURS⁴ je Slovenija z domačimi viri energije v 2023 zadovoljila slabih 40 % svojih potreb po energiji, preostalo količino je uvozila. Največjo samozadostnost trenutno dosegamo pri električni energiji, in sicer v zadnjih petih letih med 70 % in 92 %⁵. Skladno s pričakovanim zaprtjem termoelektrarne Šoštanj bloka 6 (TEŠ6) in iztekom življenjske dobe Nuklearne elektrarne Krško (NEK) bo Slovenija izgubila več kot 49 % lastne proizvodnje električne energije. S tem se bo naša uvozna odvisnost izrazito povečala.

Energetsko samooskrbo je potrebno v čim večji meri zagotoviti z vključevanjem domačega znanja in kadra, preizkušenih tehnologij ter koriščenjem naravnih danosti in obstoječe infrastrukture.

Ključni del tega je razvoj jedrske energije, ki zagotavlja stabilen in zanesljiv vir energije z nizkimi emisijami ogljika. Jedrske elektrarne lahko delujejo neprekinjeno in niso odvisne od vremenskih pogojev, kar je velika prednost v primerjavi z obnovljivimi viri energije. Slovenija ima z jedrsko energijo pozitivne izkušnje, znanje in strokovne kadre. Poleg tega je pomembno vlaganje v tehnologije za shranjevanje energije, kot so baterije in črpalne hidroelektrarne, ki omogočajo stabilno oskrbo z energijo tudi v obdobjih, ko obnovljivi viri ne proizvajajo dovolj energije.

GZS zato poziva Vlado RS, da:

- a) **sprejema odločitve, ki ne povečujejo deleža uvoza električne energije glede na leto 2023** (maks. 9 % uvoz), ampak **uvozno odvisnost postopoma zmanjšujejo**.
- b) **zagotovi dolgoročno konkurenčno ceno za vse gospodarske subjekte** (npr. ponovna uvedba možnosti dolgoročnih pogodb), s ciljem doseganja konkurenčnih pogojev za slovensko gospodarstvo v primerjavi z mednarodnimi trgi.

3) Razviti optimalno strategijo za slovensko energetiko do leta 2050 ob ustreznem upoštevanju gospodarstva

Gospodarstvo potrebuje konkurenčne pogoje poslovanja, med katerimi igra zanesljiva in kakovostna oskrba z električno energijo po sprejemljivih oz. konkurenčnih cenah ključno vlogo. Kljub odpovedi referendumu o JEK2 ostaja pomemben strateški cilj, da Slovenija ohranja in poveča samozadostnost na področju oskrbe z električno energijo. Zato je še vedno aktualen lanski poziv Vrh slovenskega gospodarstva, da moramo v Sloveniji čim prej sprejeti odločitve glede smeri razvoja naše prihodnje energetske varnosti. GZS zagovarja vse vključujoč scenarij različnih energetskih virov, s pomembnim poudarkom na jedrski energiji. Pri odločitvi o najboljšem prihodnjem energetskem sistemu Slovenije gre predvsem za strokovno vprašanje, zato bi morala imeti prav stroka največjo vlogo pri pripravi in objektivnem vrednotenju različnih scenarijev ter tolmačenju najbolj optimalnega scenarija.

Obenem pa mora biti gospodarstvo, zlasti industrija materialov, ki je energetske intenzivna, tesno vključena v oblikovanje strategije razvoja slovenske energetike, saj so veliki odjemalci energije. Hkrati pa je prav industrija materialov tista, ki zagotavlja materialno varnost za celotno slovensko gospodarstvo, saj omogoča proizvodnjo ključnih osnovnih materialov (jeklo, kovina, aluminij, steklo, papir, kemični izdelki, cement itd.) za ostale gospodarske panoge, predvsem predelovalno industrijo, ki predstavlja dobrih 22.000 gospodarskih subjektov, ustvarja 22 % bruto domačega proizvoda (BDP) in zaposluje 225.000 zaposlenih.

GZS poziva Vlado RS, da:

- a) **nadaljuje z aktivnostmi priprave vseh potrebnih analiz in dokumentacije za projekt JEK2**, ki bodo omogočale objektivno in verodostojno presojo o izvedbi projekta, ter nadaljuje z aktivnostmi **umeščanja načrtovanih večjih hidroelektrarn v prostor**.
- b) **v letu 2025 začne s pripravami optimalne strategije razvoja slovenske energetike do leta 2050**, v okviru katere **zagotovi tehnično-ekonomsko ovrednotenje različnih možnih smeri razvoja** prihodnjega elektroenergetskega sistema Slovenije po do sedaj opredeljenih scenarijih: a) 100 % obnovljivi viri energije (OVE); b) Kombinacija OVE + plin; c) Kombinacija OVE + jedrska energija; č) »Status Quo« (ostanemo pri sedanjih virih električne energije).
 - Gospodarstvo pričakuje, da bo jedrska energija imela v tej strategiji ključno vlogo, saj omogoča stabilno in zanesljivo oskrbo z energijo ter zmanjšuje emisije toplogrednih plinov. Poleg tega mora

⁴ <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/13209>

⁵ Vir: Agencija za energijo

strategija vključevati razvoj tehnologij za shranjevanje energije ter povečanje vlaganj v raziskave in razvoj naprednih tehnologij.

- Strategija mora vključevati dolgoročno načrtovanje in usklajevanje različnih energetske virov ter tehnologij ob cilju razogljičenja.
- c) **v prvi polovici 2025 oblikuje kompetentno in uravnoteženo strokovno skupino**, sestavljeno iz energetske-tehničnih, ekonomskih in okoljskih strokovnjakov ter predstavnikov gospodarstva, in sicer na predlog pristojnih strokovnih institucij (Elektroinštitut Milan Vidmar, Institut Jožef Stefan, ELES, SAZU ipd.) ter Strateškega sveta za energetske prehod pri GZS, ki vključuje različne interesne skupine za energetiko.
- Strokovni skupini vlada podeli mandat za pripravo in izvedbo ovrednotenja različnih možnih scenarijev.
 - Skupina opredeli tudi transparentne in jasne kriterije vrednotenja, ki bodo upoštevali zanesljivost in varnost oskrbe, konkurenčnost in vzdržnost cen za poslovne in gospodinjske odjemalce ter vplive na prostor in okolje. Kot izhodišče predlagamo naslednje kriterije:
 - skupna vrednost potrebnih investicij v elektro-energetski sistem do 2050,
 - polna stroškovna cena električne energije in omrežnine v prenovljenem elektro-energetskem sistemu,
 - učinkovitost z vidika razogljičenja,
 - odpornost na krizne situacije.
- d) vključi **gospodarska in kmetijska združenja in organizacije v proces oblikovanja, načrtovanja in izvajanja dolgoročne energetske strategije**, kar omogoča boljše prilagajanje potrebam industrije ter spodbujanje inovacij in investicij podjetij v večjo energetske učinkovitost

4) **Prenoviti Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt za obdobje do leta 2030**

GZS poziva Vlado RS, da čim preje preoblikuje in primerno tehnično in finančno ovrednoti trenutni Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt za obdobje do leta 2030 (NEPN 5.0), preden ga posreduje na Evropsko komisijo.

- Izvedbeni dokumenti na področju energetike, med drugim NEPN, naj sledijo strategiji razvoja slovenske energetike do leta 2050. Trenutni Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt (NEPN) je ključen akcijski načrt, ki določa cilje in ukrepe za obdobje do leta 2030, vendar dokument v sedanjih obliki ne zagotavlja zanesljive, konkurenčne in varne oskrbe z energijo.
- Skladno z s točko 3b) naj vlada scenarije ponovno ovrednoti na podlagi urnih bilanc.
- Država naj poveča finančne spodbude za gospodarske subjekte za prehod na nizkoogljične tehnologije in izboljšanje energetske učinkovitosti.

PREHRANSKA VARNOST

5) **Izdelati strategijo zagotavljanja prehranske varnosti Slovenije**

Slovenija potrebuje strategijo, ki bo zagotavljala dolgoročno prehransko varnost Slovenije z jasnimi dolgoročnimi usmeritvami razvoja pridelave in predelave hrane v Sloveniji. Te morajo zagotavljati stabilno kakovostno in cenovno dostopno oskrbo prebivalcev s hrano, ki bo temeljila na izgradnji trajnostnih prehranskih sistemov z upoštevanjem ekonomskih, družbenih in okoljskih vidikov razvoja.

GZS poziva Vlado RS, da prepozna **prehransko varnost kot strateško pomembno** usmeritev države in **v letu 2025 pripravi strategijo zagotavljanja prehranske varnosti Slovenije**, ki bo dolgoročna in strokovna ter bo temelj izvajanja prehranskih politik v Sloveniji.

- Strategija mora vključevati področja upravljanja z naravnimi viri, izgradnje potrebne infrastrukture, ozaveščanja in upravljanja procesov, raziskav in razvoja, delovne sile, potrošnika ter razvoj distribucije in trgovine v Sloveniji.
- Temeljiti mora na izgradnji trdnih in stabilnih prehranskih verigah. Te morajo vključevati razvojno uspešne in učinkovite deležnike znotraj celotnega proizvodnega procesa v Sloveniji, tako v pridelavi, predelavi kot distribuciji.
- Za dobro delovanje verige je ključna produktivnost in visoka dodana vrednost, ki je posledica konkurenčnosti lokalne pridelave in predelave. Zato je nujno spodbuditi uporabo novih tehnologij, digitalizacije, umetne inteligence, novih genskih tehnologij ter vidike biogospodarstva.
- Zagotavljati mora cenovno dostopne dolgoročne vire financiranja in preoblikovanje ukrepov kmetijske politike v smeri večje učinkovitosti.
- Nujen je razvoj območij z modernimi načini pridelave, saj se na ta način znižujejo potrebna vlaganja v skupno infrastrukturo, izmenjavo znanj, procesov in drugih sinergij.

6) Izvajati ukrepe za zaščito kmetijskih zemljišč in ukrepe za zagotovitev surovin, ki jih ne proizvajamo v Sloveniji

Glede na razpoložljive evidence dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč je v Sloveniji v uporabi 595.000 hektarjev kmetijskih zemljišč. Od tega se kar 75 % kmetijskih zemljišč v uporabi nahaja na območjih s težjimi pogoji za kmetijsko dejavnost. Poleg tega letno zaradi pozidav in zaraščanja izgubimo 857 ha kmetijskih zemljišč. Država bi morala strateško upravljati naravne vire, ki so potrebni za pridelavo in predelavo hrane, jih ustrezno zaščititi in vzpostavi pogoje za njihov učinkovito in produktivno ter konkurenčno upravljanje s ciljem zagotavljanja prehranske varnosti in večje samooskrbe Slovenije.

GZS poziva Vlado RS, da v letu 2025:

- a) pristopi k **zaščiti kmetijskih zemljišč in njihovi optimalni rabi z omejitvijo pozidav ter preprečevanjem zaraščanja** kmetijskih zemljišč;
- b) pripravi ukrepe za **zagotovitev surovin**, ki jih v Sloveniji **ne proizvajamo**, so pa nujne za zagotavljanje prehranske varnosti (mineralna gnojila, semena, fitofarmaceutvska sredstva, olja, kvas, sladkor ipd.) ter pripravi predlog optimalnih načinov pridelave, izbora kultur ter reje živali, ki bodo zagotavljale trajnostno pridelavo oz. prirejo.

7) Pripraviti ukrepe za izgradnjo potrebne infrastrukture za zagotavljanje prehranske varnosti

Izgradnja potrebne infrastrukture omogoča razvoj dejavnosti, ki so nujne za zagotavljanje konkurenčnosti podjetij, večji obseg pridelave in predelave, časovno stabilnost dobav in sobivanje podeželja in objektov, ki se umeščajo v prostor s ciljem zagotavljanja prehranske varnosti države. Pomembno je ohraniti znanje, zaposlene in obstoječe procese v Sloveniji in jim omogočiti razvoj in konkurenčnost.

GZS poziva Vlado RS, da:

- a) **prepozna ključno infrastrukturo za zagotavljanje prehranske varnosti in v 2025 pripravi načrt večletnih ukrepov za njeno izgradnjo oz. posodobitev z ustrezno povečanimi finančnimi viri.**
 - Povečanje investicij v visoko-tehnološke rastlinjake, hleve, pridelovalne in predelovalne obrate, skladiščne in distribucijske kapacitete, gradnjo prepoznavnih domačih blagovnih znamk, proizvodnjo inputov, znanje, nove tehnologije in izobraževalni sistem.
 - Povečanje kmetijskih površin z namakanjem in druge infrastrukture, ki je potrebna z vidika prilagajanja na podnebne spremembe (npr. zaščite pred točo, zmrzaljo ...), spremembe potrošniških navad, spoštovanje standardov, dobrobiti živali in biodiverzitete.
 - Ohranjanje znanja, zaposlenih in obstoječih procesov v Sloveniji, saj brez močne živilske industrije ne bo možno razvijati odporne in konkurenčnega kmetijstva.
- b) **upravljavec državnega premoženja** mora prepoznati svojo strateško vlogo pri krepitvi celotne prehranske verige, in sicer z **aktivnim upravljanjem konsolidacije, razvoja in povezovanja** ključnih prehranskih akterjev v večinski državni lasti s ciljem povečevanja konkurenčnosti in dodane vrednosti.

- c) Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mora zagotoviti večjo **učinkovitost in ciljno usmerjenost finančnih spodbud** na ključne ukrepe, ki dokazljivo povečujejo prehransko samooskrbo.

KIBERNETSKA VARNOST

Z vidika tehnološke neodvisnosti so naložbe v digitalne inovacije in kibernetško varnost bistvenega pomena za krepitev odpornosti na globalne motnje in naraščajoče kibernetške napade in prevare. Omejena vlaganja v kibernetško varnost, predvsem v malih in srednje velikih podjetjih (MSP), so posledica pomanjkanja ozaveščenosti in nezadostnih spodbud s strani države.

8) Zagotoviti spodbude za MSP-je za izboljšanje ali uvedbo zaščite na področju kibernetške varnosti

Direktiva o ukrepih za visoko skupno raven kibernetške varnosti v Uniji (direktiva NIS-2) in nov Zakon o informacijski varnosti (ZInfV-1) postavljata strožje varnostne zahteve za omrežja in informacijske sisteme podjetij in organizacij, ki so ključne za gospodarstvo in družbo. S tem želi direktiva zmanjšati ranljivost pred kibernetškimi grožnjami. MSP-ji so pogosto podhranjeni s kadrovskimi in finančnimi viri, a predstavljajo pomemben del gospodarstva. Ciljno usmerjena sredstva lahko zapolnijo vrzeli v varnosti najbolj ranljivih sektorjev. Zavezani subjekti po direktivi NIS-2 potrebujejo pomoč certificiranih ponudnikov storitev kibernetške varnosti. Večina MSP-jev, ki delujejo v dobavnih verigah, je podvrženih ZInfV, kar pomeni velik pritisk nanje glede ustrezne kibernetške zaščite.

GZS poziva Vlado RS, da v 2025 zagotovi **ukrep spodbude gospodarskim subjektom, predvsem MSP-jem (npr. vavčerji), za izvajanje ukrepov kibernetške varnosti in prilagoditev področni zakonodaji.**

- Podpora MSP-jem naj se podeli za izvajanje kibernetške varnosti s strani za to certificiranih podjetij.
- Izvajanje naj bo od začetka 2025 do konca 2027.

9) Uvesti obvezni predmet s temeljnimi znanji računalništva in informatike v osnovne in srednje šole ter dopolniti univerzitetne programe s študijem kibernetške varnosti

Na področju digitalnih kompetenc v splošni javnosti je stanje zaskrbljujoče, saj smo pod povprečjem EU, pri številu IKT strokovnjakov pa smo v EU praktično na repu, na 25. mestu.

Temeljno znanje računalništva in informatike in ozaveščenost o nevarnostih v digitalnem okolju bo prihodnje generacije pripravilo na delo v digitalnem okolju na varen način. To bo v prihodnosti zmanjšalo tveganja napadov pa tudi privabilo večje število mladih k študiju računalništva in informatike ter kibernetške varnosti. Šele pred kratkim je ena od slovenskih fakultet v svoj program vključila kibernetško varnost. Vendar obstoječi študijski programi na področju računalništva in informatike pogosto vključujejo le nekaj predmetov, povezanih s kibernetško varnostjo, kar ni dovolj za celovito usposabljanje strokovnjakov na tem področju. Študij kibernetške varnosti je bistveno kompleksnejši, saj poleg različnih disciplin digitalne tehnologije (programska oprema, komunikacija ...) zahteva poznavanje psihologije in prava, razvoj etičnih norm itd. Brez osredotočenega študija kibernetške varnosti ne bo specialistov, ki lahko po zaključenem študiju hitro začnejo delati v praksi.

GZS poziva Vlado RS, da:

- a) v prvi polovici 2025 sprejme **odločitev o uvedbi obveznega predmeta s temeljnimi znanji računalništva in informatike**, ki vsebuje tudi kibernetško varnost, v osnovne in srednje šole.
- b) **do leta 2028** na univerzah vzpostavi in razširi specializirane **študijske in magistrske programe s področja kibernetške varnosti.**

10) Vzpostaviti nacionalni kompetenčni center za kibernetško varnost

Spodbujanje raziskav, razvoja in izobraževanja na področju kibernetске varnosti je ključnega pomena za doseganje evropskih standardov.

GZS poziva Vlado RS, da **v letu 2025 vzpostavi Nacionalni kompetenčni center za kibernetско varnost**, kjer bodo sodelovali vsi deležniki (Urad RS za informacijsko varnost, SI-CERT, Ministrstvo za obrambo RS, gospodarstvo, IT stroka, izobraževalne ustanove, razvojne organizacije itd.) in bo koordiniral potrebne aktivnosti za krepitev kibernetске varnosti na nacionalnem nivoju. Te vključujejo naslednje aktivnosti:

- Sodelovanje pri koordinaciji digitalizacije in kibernetске varnosti na nacionalni ravni, pri čemer bi center združeval različne deležnike in standardiziral pristope k varnosti. Omogočal bo učinkovito izmenjavo informacij, izkušenj in najboljših praks, kar bo vodilo do celovitejšega pristopa k obravnavi kibernetских groženj na ravni države. Center bo olajšal pretok znanja med akademsko sfero, industrijo in javnim sektorjem, kar bo pospešilo inovacije in razvoj naprednih rešitev na področju kibernetске varnosti. S podporo raziskovalnim projektom in izobraževalnim programom bo prispeval k napredku na področju kibernetске varnosti ter k vzgoji nove generacije strokovnjakov.
- Spodbujanje raziskav, razvoja in izobraževanja na področju kibernetске varnosti. Z organizacijo usposabljanj in delavnic bo center prispeval k dvigu strokovnosti kadra, kar je ključno za učinkovito zaščito pred kibernetскими grožnjami. Nudil bo tehnološko podporo organizacijam pri implementaciji varnostnih rešitev, kar bo povečalo odpornost na napade.
- Svetovanje in podpora pri usklajevanju z zakonodajnimi zahtevami, kot je direktiva NIS2, bosta organizacijam olajšala izpolnjevanje obveznosti in zmanjšala tveganje za sankcije.
- Omogočanje dostopa MSP-jem do znanja, nasvetov in tehnologij za zaščito pred kibernetскими napadi ter pomoč pri usklajevanju z zakonodajnimi zahtevami (npr. NIS2), kar bo po eni strani olajšalo izpolnjevanje obveznosti in zmanjšalo tveganja za sankcije, po drugi pa povečalo njihovo konkurenčnost in odpornost na potencialne napade.
- Usklajevanje digitalizacijskih naporov z varnostnimi ukrepi, kar bo zagotovilo varno in trajnostno digitalno preobrazbo.
- Ciljno usmerjene kampanje bodo povečale zavedanje o kibernetских tveganjih med prebivalci in podjetji ter zmanjšalo uspešnost napadov, kot je socialni inženiring.
- Država naj ima vlogo pri oblikovanju regulative in učinkovitem upravljanju virov kibernetске varnosti za javni sektor, medtem ko spodbuja razvoj kibernetских zmogljivosti v zasebnem sektorju. Kibernetске zmogljivosti naj država razvija predvsem za varnostno občutljive institucije, kot so Slovenska vojska, Policija in druge ključne javne službe, s čimer bi povečali nacionalno odpornost na digitalne grožnje.

* * *